

عنوان نشست: کلاهبرداری با پوشش ثبت شرکت‌ها و راهکارهای پیشگیری از جرم

شناسنامه نشست	
واحد برگزار کننده نشست:	دانشکده حقوق و علوم سیاسی
مسئول نشست:	دکتر بهزاد رضوی فرد (عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)
تاریخ برگزاری نشست:	۹۵/۰۷/۲۷
اعضای هیئت علمی:	آقای دکتر حسینی مودن‌زادگان، آقای دکتر بهزاد رضوی فرد، آقای دکتر تهمورث بشیریه، آقای دکتر محمدرضا رهبرپور (اعضای هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)
نمایندگان دستگاه‌های اجرایی مرتبط:	آقای مهدی امیری اصفهانی (قائم مقام معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه)، آقای برداره (معاون اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان تهران)، آقای غیاثی (جانشین معاون اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان تهران)، آقای ادب (مدیرکل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری سازمان ثبت اسناد و املاک کشور)، آقای دکتر حسن‌زاده (رئیس اداره نظارت بر امور ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری استان‌های سازمان ثبت و اسناد و املاک کشور).
مسئله محوری نشست:	پیشگیری از وقوع جرم
سازمان‌های هدف توصیه سیاستی:	قوه قضائیه، دادگستری کل استان تهران، سازمان ثبت و اسناد و املاک کشور

چکیده مباحث طرح شده:

هدف نشست شناسایی زمینه‌ها و بسترهای وقوع جرم در حوزه ثبت شرکت‌ها و تعیین راهکارهای پیشگیرانه در حوزه جرائم فوق می‌باشد.

با توجه به تعریف ماده ۱ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری که با ایجاد سامانه‌های جدید ثبت شرکت و سایت‌های اطلاع‌رسانی به سطحی رسیده‌ایم که طبق

اعلام بانک جهانی و براساس استانداردهای آن‌ها کشور ایران در سال ۲۰۱۵ میلادی، در رتبه ۶۲ جهان در مورد ثبت شرکت‌ها قرار گرفته است. ثبت شرکت به معنای معرفی یک شرکت به تمامی ذی‌نفعان و معرفی آن به سطوح بین‌المللی می‌باشد و مشکل عمده در کشور، عدم شفافیت در ثبت‌ها می‌باشد. مشکل عمده‌ای که در حال حاضر وجود دارد، به‌روznبودن قانون راجع به ثبت شرکت‌هاست که در سال ۱۳۱۰ شمسی تصویب شده و پس از اصلاحات سال ۱۳۱۱ شمسی، تا کنون بدون تغییر مانده است و جوابگوی اقتضائات کنونی در این زمینه نیست. به‌منظور افزایش دقت در ثبت شرکت‌ها، ۴ پایگاه طراحی‌شده که عبارت‌اند از:

- سامانه قوانین و مقررات مرتبط با ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیر تجاری دو زبان

اصلی: WWW.SHERKAT.SSAA.IR

- سامانه شناسه ملی اشخاص حقوقی شور: WWW.ILENCE.IR

- سامانه درخواست ثبت تأسیس و تغییرات شرکت: WWW.IRSHERKAT.SSAA.IR

- سامانه استعلام آگهی‌های سازمان ثبت اسناد و املاک کشور:

[HTTP://WWW.AGAHI.SSAAR.IR](http://WWW.AGAHI.SSAAR.IR)

سامانه ثبت شرکت با اکثر پایگاه‌های کشور از جمله پایگاه اطلاعات ثبت احوال، پایگاه اشخاص حقوقی، پایگاه بدهکاران مالیاتی، سامانه‌های پست (از نظر احراز آدرس فرد)، پایگاه سرمایه‌گذاران خارجی و ... در ارتباط است و از نوع سامانه‌های پنجره واحد می‌باشد. همچنین در راستای تحقق دولت الکترونیک، ارتباط ثبت شرکت‌ها با روزنامه رسمی نیز به صورت برخط و اینترنتی صورت می‌گیرد و این یکی از بزرگ‌ترین اقداماتی است که در حوزه مبارزه با مفاسد اقتصادی، جعل و کلاهبرداری اتفاق افتاده است. در ضمن تمامی اقدامات راجع به اطلاع‌رسانی عمومی و ارتباط با روزنامه‌های کثیرالانتشار به صورت برخط و آنلاین می‌پذیرد. در خصوص ساختار حقوقی و مبانی نظام اشخاص حقوقی، در حوزه ثبت شرکت‌ها، قدمت قوانین و مقررات به سال ۱۳۱۰ شمسی بازمی‌گردد و بعد از سال ۱۳۱۱ شمسی، اصلاح قوانین در حوزه شکلی صورت نگرفته و فقط در حوزه ساختار در سال ۱۳۲۷ و ۱۳۸۶ شمسی تغییراتی به وجود آمده است. با بررسی قوانین مشخص است که در این حوزه هیچ قانونی وجود ندارد؛

فصل دوم: توصیه‌های سیاستی نشست‌ها ... ۵۵

به‌جز ماده ۱ قانون تشدید؛ چون قانون سال ۱۳۱۰ مربوط به شرکت‌های خارجی است نه داخلی. بعد از انقلاب هم طبق اصل ۸۱ قانون اساسی، منع ثبت شرکت خارجی وجود دارد و فقط شعب و نمایندگی ثبت می‌شود. لذا اداره ثبت شرکت‌ها تقریباً با یک نقص کاملی از قوانین مواجه است. مقرراتی که وجود دارد صرفاً براساس مواد ۱۹۶، ۱۹۷ و ۱۹۹ قانون تجارت که یک نظامنامه می‌باشد، وضع شده است.

در تمام دنیا الگوی ثبت شرکت بر دو بخش تقسیم می‌شود: ۱- نظام تفتیشی ۲- نظام اعلامی. پیش از این، در ایران از نظام اعلامی برای ثبت شرکت استفاده می‌شد و صلاحیت و صحت با خود ثبت‌کننده بود. نظام اعلامی سرعت ثبت را افزایش می‌دهد و اعتبار یک کشور را در سازمان تجارت جهانی ارتقا می‌دهد؛ اما دقت و صحت اطلاعات ثبت‌شده معلوم نمی‌گردد. در حال حاضر اداره کل ثبت شرکت‌ها یک روش بینابینی را در پیش گرفته که مخلوطی از هر دو روش است.

از جمله مشکلات دیگر آن است که چنانچه فردی، مبلغی را به عنوان آورده شرکت اعلام می‌کند، به اداره کل ثبت شرکت‌ها درخصوص بررسی صحت و سقم این اطلاعات (که دریافت اطلاعات از بانک می‌باشد) دسترسی داده نشده است. طبق ماده ۱۱۵ قانون تجارت ارائه اطلاعات خلاف واقع جهت ثبت شرکت، کلاهبرداری محسوب می‌شود، اما سازمان‌های ناظر در این زمینه و در اجرای قانون اقدام پیشگیرانه را اعمال نمی‌کنند.

اگر آیین‌نامه خدمات الکترونیکی اجرایی گردد، تقریباً ۷۰ درصد مشکل کلاهبرداری‌ها رفع می‌گردد. با این روش حتی می‌توان وصول بدهکاران مالیاتی را نیز در دست اقدام قرار داد که تا کنون فهرست ۲۳۰۰۰ نفری از این بدهکاران وصول شده است.

از مشکلات دیگر آن است که ثبت شرکت‌ها، متولی ندارد. اداره کل ثبت شرکت‌ها، فقط شرکت را ثبت می‌کند، وزارت دارایی مالیات را اخذ می‌کند، بیمه و بانک مرکزی نیز به همین منوال. مطابق ماده ۵۸۸ قانون تجارت شخص حقوقی دارای کلیه حقوقی است که شخص حقیقی دارد و گاه افراد به استناد این ماده، تحت عنوان کارهای خیریه، کارهای دیگری انجام می‌دهند؛ درحالی‌که در آلمان، اشخاص حقوقی در حدود موضوع اساسنامه تکالیف دارند.

لازم به ذکر است که توجه به برخی مشکلات قوانین زاید، اعلام ورشکستگی شرکت‌ها بعد از دریافت وام‌های کلان، نبود کارگزاران رسمی جهت ثبت شرکت و وجود شخصیت‌های حقوقی متعدد در کشور از جمله مشکلات پیش‌رو می‌باشد.

از دیگر مشکلات پیش‌رو: نبود قانون به‌روزشده در این خصوص می‌باشد و نظارت قوه قضاییه بر این موضوع ناکافی می‌باشد. از سال ۱۳۸۶ شمسی پیشنهاد تخصصی شدن دادگاه‌ها در این زمینه شده بوده اما تا کنون این امر اجرایی نشده است.

در زمینه کلاهبرداری در قانون به صورت مجزا تکلیفی وجود ندارد و با استناد به ماده ۱ و ۲ قانون تشدید... اعمال مجازات می‌شود. قانون‌گذار کلاهبرداری را تعریف نکرده و از واژه در حکم کلاهبرداری استفاده می‌شود که از ایرادات نوشتاری است. یکی از مباحث کلاهبرداری در ثبت شرکت‌ها همان شرکت‌های کاغذی هستند که با منابع اولیه کم از بانک‌ها وام‌های سنگینی دریافت می‌کنند. از جمله نکات حائز اهمیت آن است که با رشد کلاهبرداری اینترنتی، اعمال مجازات برای این قشر که بسیار متفکر هستند به نسبت اعمال مجازات کلاهبرداری عادی کمتر است که جای تأمل دارد.

نتایج حاصل از نشست:

۱. بسیاری از افراد به خاطر آنکه در قالب شخص حقوقی وام می‌گیرند، تمایل به ثبت شرکت دارند. در حالی که اداره ثبت شرکت‌ها به عنوان هویت‌دهنده به شخصیت حقوقی افراد، قانونی جهت بررسی صحت و سقم اطلاعات اولیه مالی شرکت‌ها ندارد.
۲. در بسیاری از کشورها، نظارت‌های اصلی پس از ثبت شرکت‌ها صورت می‌گیرد، در حالی که در ایران نظارتی وجود ندارد.
۳. با توجه به گسترش صور خاصی از جرم کلاهبرداری که امروزه بیشتر جوامع را به خود مشغول نموده است، ضروری است که پژوهش و بررسی‌های دقیق‌تری نسبت به این جرم به عمل آید.

فصل دوم: توصیه‌های سیاستی نشست‌ها ... ۵۷

۴. با وضع قوانین و مقررات متناسب با شرایط فعلی، در پیشگیری از جرم کلاهبرداری اقدام شود.

۵. لازم به ذکر است که قوانین زاید، اعلام ورشکستگی شرکت‌ها بعد از دریافت وام‌های کلان، نبود کارگزاران رسمی جهت نظارت بر شرکت، وجود شخصیت‌های متعدد و بسیار زیاد در کشور از جمله مشکلات پیش رو می‌باشد.

توصیه‌های سیاستی:

۱. از جمله مشکلات موجود در زمینه نظارت بر شرکت‌ها، نبود قوانین به‌روز می‌باشد. به‌روزنبودن قانون راجع به ثبت شرکت‌ها که در سال ۱۳۱۰ شمسی تصویب شده و پس از اصلاحات سال ۱۳۱۱ شمسی، تاکنون بدون تغییر مانده، موجب شده قوانین فعلی جوابگوی اقتضائات کنونی نباشد. همچنین با توجه به اینکه لایحه قانون تجارت چندین سال مسکوت مانده است، ضروری است نسبت به بررسی مواد مندرج در این لایحه و یا تقدیم لایحه جدید اقدام شود. در این لایحه باید مشکلات موجود در مورد ثبت شرکت‌ها و ایجاد راهکارهای نظارتی پیش‌بینی شود.

۲. درخصوص بررسی صحت و سقم اطلاعات ارائه شده از سوی فرد متقاضی، بسترهای لازم فراهم نیست. طبق ماده ۱۱۵ قانون تجارت ارائه اطلاعات خلاف واقع جهت ثبت شرکت، کلاهبرداری محسوب می‌شود، اما سازمان‌های ناظر در این زمینه و در اجرای قانون اقدام پیشگیرانه را اعمال نمی‌کنند. لذا ضروری است بانک مرکزی و سایر سازمان‌ها به استعلام سازمان ثبت پاسخ دهند.

۳. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های نظام حقوقی کارآمد، بررسی تخصصی پرونده‌هاست است. از سال ۱۳۸۶ شمسی پیشنهاد تخصصی شدن دادگاه‌ها در این زمینه شده بوده، اما تاکنون این امر اجرایی نشده است. لذا ضروری است در کلان‌شهرها؛ مجمع تخصصی رسیدگی به دعاوی این حوزه تشکیل شود.

۴. بسیاری از افراد حتی قضات، از وجود پایگاه‌های الکترونیکی سازمان ثبت شرکت‌ها که در استقرار نظام‌های اطلاعاتی و ایجاد شفافیت و ارتقای سلامت اداری مؤثر است، اطلاع ندارند. فلذا پیشنهاد می‌شود با همکاری سازمان ثبت شرکت‌ها، در جهت اطلاع‌رسانی به قضات رسیدگی‌کننده به پرونده‌های ثبت شرکت‌ها، برنامه‌های آموزشی ترتیب داده شود.